Смолоскип, 2012. 896 с.

4. Шкрібляк М. Українська Греко-Католицька Церква у другій половині XX століття: перші кроки на шляху до легалізації та повернення втраченого. Історико-політичні проблеми сучасного світу: Modern Historical and Political Issues: Збірник наукових статей. 2023. № 47. С. 347–355.

5. Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. Острог : Вид-во Нац. ун-ту "Острозька акад.", 2009. 524 с.

Тімуш О.І.
заступник директора з навчально-виховної роботи предметів художньо-естетичного циклу Херсонського Таврійського ліцею Херсонської міської ради, м. Херсон, Україна

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОЦЕСІ МИСТЕЦЬКОГО НАВЧАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Мистецька освіта за своєю природою є однією з найсприятливіших сфер для розвитку емоційного інтелекту (EQ). На відміну від суто академічних дисциплін, мистецтво оперує мовою почуттів, образів та емпатії. У сучасному освітньому просторі EQ розглядається не просто як допоміжна навичка, а як фундамент для успішної самореалізації митця та педагога.

Теоретичні засади емоційного інтелекту в мистецькій освіті ґрунтуються на концепції, популяризованій Деніелом Гоулманом на основі досліджень Джона Майєра та Пітера Саловея. Вона охоплює чотири ключові компоненти: самопізнання, саморегуляцію, соціальну чутливість (емпатію) та управління міжособистісними взаєминами. У процесі мистецького навчання зазначені компоненти трансформуються у професійні компетентності здобувачів освіти, зокрема здатність до емоційного самовираження, творчої взаємодії, емпатійного сприйняття мистецьких образів і ефективної комунікації в колективній діяльності:

- здатність учня розпізнавати тонкі нюанси емоцій у музичному творі, театральній ролі чи живописному полотні. Емоційна ідентифікація дозволяє глибше відчути і зрозуміти переживання творця, а також створює місток між особистим досвідом сприймача і глибинними сенсами твору;

- вміння адекватно та щиро втілювати власні переживання через художні засоби. Саме завдяки експресії людина може передати унікальність своїх

емоцій, перетворюючи їх на щось універсальне. Це дозволяє глибше торкнутися аудиторії і створити справжній діалог між автором і глядачем;

- розуміння намірів автора та емоційного стану персонажа. Емпатія дає змогу не лише розпізнавати емоції персонажа, а й поставити себе на місце автора, зрозуміти його контекст, мотивацію та глибинний посил.

Світова теорія, зокрема підходи Гарварда (проєкт «Zero»), наголошує, що мистецтво є формою пізнання, де емоції виступають когнітивними інструментами. Без залучення емоційного інтелекту навчання мистецтву перетворюється на механічне опанування техніки. Емоції тут не відокремлені, а стають частиною розуміння, а мистецтво допомагає розвивати критичне мислення, ставити запитання і бачити зв'язки між різними дисциплінами.

У світовій практиці особлива увага приділяється інтегрованим методам навчання (Social and Emotional Learning – SEL).

Метод «Входження в образ» (Acting techniques). Студенти вчаться не імітувати емоції, а проживати їх, що розвиває високий рівень саморегуляції. Вплив цього методу полягає в тому, що студент не просто запам'ятовує слова, а проживає їх, що сприяє емоційній залученості та критичному мисленню.

Методика рефлексивного аналізу (VTS – Visual Thinking Strategies), популярна в музеях та мистецьких школах США та Європи, де через обговорення творів мистецтва учні вчаться висловлювати почуття, поважати думку інших та розвивати соціальний інтелект. Це не лише допомагає формувати емоційну залученість, а й сприяє розвитку емпатії, вмінню слухати інших і поважати різні точки зору.

У західній школі межа між мистецькою освітою та арт-терапією часто розмита, що дозволяє використовувати творчість для подолання стресу та емоційної напруги у учнів. Арт-терапевтичні елементи допомагають не тільки виражати себе, а й навчитися розпізнавати свої емоції, знижувати напругу та розвивати соціальний інтелект.

В Україні розвиток емоційного інтелекту в мистецькій освіті традиційно базувався на засадах гуманістичної педагогіки (В. Сухомлинський, І. Зязюн). Сьогодні, в умовах реформування освіти та впровадження концепції НУШ (Нова українська школа), акцент зміщується з накопичення знань на розвиток «м'яких навичок» (soft skills): критичного мислення, емпатії, співпраці. Так, мистецтво стає інструментом для формування емоційного інтелекту, який допомагає краще адаптуватися в сучасному світі.

В українській освіті активно впроваджуються сучасні методичні підходи, спрямовані на гармонійний розвиток особистості учня. Одним із ключових напрямів є педагогіка партнерства, яка передбачає перехід від авторитарної моделі навчання до співпраці, діалогу та взаємоповаги між учителем і учнем. Використання групових дискусій, коучингу та проєктної роботи сприяє формуванню довіри, відповідальності й емоційної відкритості здобувачів освіти.

Важливе місце посідають інтерактивні театральні ігри, які допомагають учням розвивати комунікативні навички, долати емоційну напругу, упевненіше висловлювати власні думки та творчо взаємодіяти в колективі. Ефективним засобом розвитку є також проєктна діяльність, під час якої учні працюють над практичними завданнями, самостійно досліджують, створюють і презентують результати своєї роботи. Організація спільних вистав, виставок і творчих проєктів формує навички командної роботи та сприяє розвитку емоційної взаємодії в учнівському колективі.

Особливого значення набуває розвиток EQ в українських ліцеях мистецького профілю. Через такі предмети, як «Основи акторської майстерності» або «Театральна гра», учні вчаться не тільки виражати себе, а й глибше усвідомлювати свої почуття, розуміти мотивацію інших, розвивати емпатію. Це допомагає краще зрозуміти себе, свої реакції та будувати гармонійні стосунки з оточенням ,що стає критично важливим у сучасному світі.

Емоційний інтелект є важливим складником професійного й особистісного розвитку здобувачів освіти, оскільки забезпечує взаємозв'язок між технічною майстерністю та художньо-творчою виразністю. У міжнародній освітній практиці розвиток EQ розглядається як невід'ємний елемент навчального процесу та системи оцінювання, що сприяє формуванню комунікативних, соціальних і творчих компетентностей учнів.

В Україні спостерігається активний розвиток методичних підходів, спрямованих на інтеграцію емоційного інтелекту в освітній процес через використання інноваційних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання та проєктної діяльності. Поєднання традицій мистецької освіти із сучасними соціокультурними вимогами створює умови для всебічного розвитку особистості учня. Розвиток емоційного інтелекту сприяє не лише підвищенню

результативності творчої діяльності, а й формуванню психологічної стійкості, емпатії, здатності до саморегуляції та ефективної соціальної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С.-Л. Гумецька. Харків: Віват, 2018. 512 с.

2. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. Київ: ІПППО, 2000. 312 с.

3. Ковальчук О. Роль емоційного інтелекту у професійній підготовці майбутніх фахівців мистецьких дисциплін. Мистецька освіта в Україні. 2021. № 3. С. 45–52.

4. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

Фоломєєва Н.А.
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сценічного мистецтва, естради та методики режисерування Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, Заслужений діяч мистецтв України, м. Суми, Україна

РОЗВИТОК ВОКАЛЬНОГО СЛУХУ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКОНАВЦІВ

Постановка проблеми. У сучасних умовах професійної мистецької освіти особливої актуальності набуває проблема розвитку вокального слуху як однієї з ключових складових виконавської майстерності виконавців. Вокальний слух забезпечує точність інтонування, контроль звукоутворення, здатність до художньо-емоційної інтерпретації музичного твору та формування індивідуального виконавського стилю. Попри значну увагу науковців до питань вокальної підготовки, у практиці фахового навчання нерідко спостерігається недостатня розробленість методів цілеспрямованого розвитку вокального слуху, що негативно впливає на якість професійної підготовки майбутніх виконавців. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних педагогічних підходів і методик, спрямованих на вдосконалення слухових навичок у процесі вокального навчання.

Проблема розвитку вокального слуху у процесі професійної підготовки майбутніх виконавців активно висвітлюється у сучасних зарубіжних наукових дослідженнях. Значний внесок у вивчення ролі слухового й кінестетичного